

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI IRODALOM TANULMÁNYOZÁSA

ÉS A TOVÁBBKÉPZÉS.

A könyvtártudományi folyóiratok válogatott jegyzékével.

Varjas Béla írja^{/1/}: "a könyvtártudomány -legalábbis könyvtáros szakkörökben- elég gyakran használt kifejezés, tartalmilag azonban még könyvtárosok előtt sem mindig egyértelműen világos és teljesértékű fogalom. Nem is szólva arról, hogy igen sokan, akik nem ismerik a könyvtári munkát, gyanakvással kapják fel a fejüket, s igen hamar odavetik: van egyáltalán könyvtártudomány?".

Valljuk be, hogy a könyvtári munkát ismerők, sőt gyakorlók között is sokan vannak olyanok, akik nem tudják vagy nem eléggé tudatosan tudják, hogy ők tulajdonképpen egy önálló tudományág munkásai s nemcsak más tudományágak kiszolgálói. A kisebb műszaki könyvtárakban /rendszerint egyedül/ dolgozó könyvtárosoknak különösen nehéz kialakítani magukban a könyvtártudomány perspektívája szerinti gondolkodásmódot és munkamódszereket. Nehéz egyrészt azért, mert általában senki sem hívja fel a figyelmüket a könyvtártudomány létére, problematikájára, s nehéz másrészt azért is, mert a könyvtári- adminisztratív munka és a tudományos-műszaki irodalomkutatás idejüket teljes mértékben igénybe veszi, -könyvtártudományi irodalomkutatásra akkor sem igen jut idejük, ha erre egyébként megvan a szándékuk. A műszaki könyvtárosi tanfolyamoknak, illetve jegyzeteknek egyik hiányossága éppen az, hogy nem adnak tájékoztatást magáról a könyvtártudományról, ennek történetéről, fejlődéséről, s nem adnak legalább vázlatos ismertetést a könyvtártudomány hazai és külföldi irodalmáról. Ezért a műszaki könyvtárosoknak különösképpen örömmel kell üdvözölniök Varjas Béla idézett tanulmányát, amely igen világosan, tömören foglalja össze, fejti ki, s tanulmánya mellékleteként kitűnően áttekinthető táblázatban szemlélteti a könyvtártudomány elvi alapját, fogalmát, feladatait, rendszerét. Az is örömdetes, hogy a

/1/ VARJAS Béla: A könyvtártudomány elvi alapja és rendszere.-
Magyar Könyvszemle, 1956. 1-2.sz. 1-22 p.

legujabban megjelent nagyszabásu könyvtárosi kézikönyv^{/1/}, igen bőséges irodalom felhasználásával és közlésével készült, a műszaki könyvtárosok ezt a kiadványt ebből a szempontból is igen nagy haszonnal tanulmányozhatják.

Feltehető az a kérdés, hogy az üzemi, kutatóintézeti stb. műszaki könyvtárosoknak szükséges-e ismerni a könyvtártudomány rendszerét, szükséges-e figyelemmel kísérniök a könyvtártudomány irodalmát, hiszen azért van az OMK módszertani csoportja, és azért jelenik meg a Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója, hogy a könyvtártudományi s különösképpen a szakkönyvtári ismereteket feldolgozza, és mindenki számára hozzáférhetővé tegye. Mindannyian ismerjük és elismerjük a Módszertani Csoport kitűnő munkáját és nagy eredményeit a műszaki könyvtárak szervezése és a megfelelő munkamódszerek kialakítása terén /ennek méltatása külön tanulmány tárgya lehetne/, az OMK munkája azonban nem pótolhatja teljes egészében az üzemi műszaki könyvtárosoknak a könyvtártudomány egyes ágaival és problémáival foglalkozó önálló irodalomkutató és esetleg tudományos munkáját. Erre az önálló "kutató"-munkára a fejlettebb műszaki könyvtárosnak okvetlenül szüksége van azért is, mert továbbképzésüknek egyik leghathatósabb és legeredményesebb módja a könyvtártudományi irodalom tanulmányozása.

Paradox helyzet, hogy a műszaki könyvtáros életének jó részét más tudományágakban való irodalomkutatással tölti, - a maga tudományában alig-alig kutat irodalmat. Előfordul, hogy jobban ismeri -mondjuk- az elektronika problematikáját és irodalmát, mint a könyvtártudomány problematikáját és irodalmát. Ez persze nem olyan nagy baj, - a nagy baj az, ha egyiket sem eléggé ismeri. A műszaki könyvtárosnak különben is -ezt tapasztaljuk nap, mint nap- szinte lehetetlen feladatokkal kell megbirkóznia: ismernie kell a könyvtártudomány teljes problematikáját és módszereit, ismernie kell valamely tudományág teljes problematikáját és módszereit, s ezenkívül ugynevezett enciklopedikus műveltségűnek kell lennie. A műszaki könyvtárostól többet kívánnak, mint attól a művelt embertől, akinek meghatározása így hangzik: mindent tud valamiről és valamit tud mindenről, - a műszaki könyvtárosnak két "valamiről" kell mindent tudnia! E három -egyenként is nehezen teljesíthető- kíváncsi a műszaki könyvtárosban rendszerint nincs egyensúlyban. Vannak, akikben a könyvtárosi "véna" és képzettség magasan felülmúlja a tudományos-műszakit, s vannak, akikben megfordítva van. A műszaki könyvtárosnak sok-

^{/1/} SALLAI István - SEBESTYÉN Géza: A könyvtáros kézikönyve.- Bp. 1956, "Művelt Nép".

szor erején felüli küzdelme arra irányul, hogy az említett egyensúlyt létrehozza. Nem szabad engednie, hogy a benne élő két ember: a "könyvtáros" és a "műszaki" közül az egyiknek kisebbségi érzete legyen a másikkal szemben. Ezt az egyensúlyt a könyvtáros csak akkor érheti el, ha a könyvtártudomány és a megfelelő műszaki tudomány problematikáját és irodalmát egyforma mértékben tanulmányozza és ismeri.

A műszaki könyvtáros tudja legjobban, hogy milyen nagy szerepe van egy tudomány vagy iparág fejlesztésében az irodalomkutatásnak. A kutatók, tervezők, technológusok továbbképzését, fejlődését igen nagy mértékben a szakirodalom tanulmányozása biztosítja. Magától értetődik, hogy a könyvtáros fejlődésében, továbbképzésében is ugyanilyen szerepe van az irodalomkutatásnak. Mégpedig az önállóan, elmélyülten végzett irodalomkutatásnak. A könyvtárosra is érvényes ha magasabb színvonalu, korszerű munkát akar végezni-, ami általában a tudományos dolgozókra: "mindig tudatában kell lennie annak, hogy anyagi eszközeihez és felszereléséhez hasonlóan, szellemi és értelmi eszközei is megkívánják a karbantartást, kijavítást, felújítást, kiegészítést. E javítómunkához kaphat külső segítséget, de nem támaszkodhat kizárólag külső segítségre."/1/ A könyvtáros szellemi "karbantartásának" egyik fontos módja a könyvtártudományi irodalom állandó, rendszeres, a szűkebb érdeklődési körnek és hajlamnak megfelelő tanulmányozása, s a saját munkájának előmozdítására, tökéletesítésére irányuló értékelése és felhasználása.

A továbbképzés szempontjából különösen jelentős /éppen úgy, mint általában a tudományos kutatásban/ a folyóiratirodalom folyamatos tanulmányozása. A műszaki folyóiratok is közölnek időnként könyvtárügyi cikkeket, ezek azonban rendszerint összefoglaló és propagáló jellegűek. A könyvtárügyi folyóiratok tanulmányai, cikkei között viszont szintén találunk olyanokat, amelyeket mintha nekünk írtak volna, mintha a mi egyéni problémánkat vetnék fel, s esetleg oldanák meg. Ezek miatt a cikkek miatt kell és érdemes 8-10 folyóiratot rendszeresen átböngészni! Az egyéni eredmények, élmények, tapasztalatok, megfogalmazások mindig igen nagy serkentő erővel bírnak. Sokszor reménytelennek érzett küzdelmeink közepette felráznak, és előre lendítenek bennünket, erőt adnak elhatározásokra és cselekvésekre, segítenek megtorpanásainkon, tudatosítanak és érdekessé tesznek észre

/1/ WATT, R.W.: A tudományos dolgozók nevelése. - Fizikai Szemle, 1956. július, p.127.

sem vett vagy jelentéktelennek tartott problémákat. Természetes, hogy a magunk eredményei csak mások eredményei mellé állítva értékelhetők. A könyvtártudományi irodalom tanulmányozása során elolvasott minden egyes cikk "levizsgáztat" bennünket; eddig azt sem, ezt sem tudtuk, ezen már túl vagyunk, ezt nekünk is meg kell valósítanunk stb.stb.--: állandóan ilyen ítéleteket alkotunk magunkról, s bizonyos idő multával egyre nagyobb izgalommal lessük, vajon ki és hol ért el valamilyen kimagasló eredményt s vajon az, amit mi alkottunk: milyen mértékkel mérhető.

Sokszor meglepődünk a könyvtártudományi irodalom figyelése közben azon, hogy mi minden tartozik ehhez a tudományághoz, amiről nem is tudtunk. Az irodalom tanulmányozása hatalmasan kibővíti látóhatárunkat, arányosítja szemérteinket. Sok-sok könyvtár munkáját ismerjük meg, s a mienk egy lesz a sok közül. Nem érezzük az elzártságot, a határok megnyílnak, a világ minden tájának könyvtáraiból kapunk támogatást, ösztönzést, bírálatot, versenyre való "kihívást".

Izelitőül s a figyelem felkeltésére ennyit a könyvtártudományi irodalom tanulmányozásának hasznáról. Most még néhány szót arról, hogy milyen folyóiratokat tanulmányozzon a műszaki könyvtáros s hogyan juthat hozzájuk. Magától értetődik, hogy ha módjában van, beszerez könyvtártudományi könyveket, és járát folyóiratokat. Hazai viszonylatban erre van is több-kevesebb lehetőség. Sajnos a magyar könyvtártudományi irodalom egyelőre igen kis terjedelmű; összefoglaló jellegű könyvtártudományi mű pl. 1903 illetve 1909 óta csak 1956-ban jelent meg /Sallai-Sebestyén idézett műve/. A folyóiratirodalom a Magyar Könyvszemle újraindításával kissé fellendült, és igényesebbé vált; a műszaki könyvtárügy terén az elmúlt évek fejlődését hiven tükrözi a Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója. A Könyvtáros főképpen a közművelődési könyvtárak problémáival foglalkozik, de rendszeres átolvasása a műszaki könyvtárosoknak is igen hasznos. A Könyvtári Tájékoztató a külföld könyvtártudományi irodalomból ad szemelvényeket, - aki nem tud nyelveket, a külföldi eredmények megismerése terén főképpen erre a folyóiraatra van utalva. Ezek a kiadványok bármelyik nagyobb könyvtárban megtalálhatók.

A külföldi könyvtártudományi irodalom tanulmányozása terén sokkal kedvezőtlenebb a helyzet. Könyvtárügyi szakönyvek vásárlására és folyóiratok rendelésére az üzemi könyvtáraknak semmi vagy csak igen kis lehetőségük van. Csaknem teljesen azokra a nagy könyvtárakra kell támaszkodniok,

amelyek gyűjtik /kisebb vagy nagyobb mértékben/ a külföldi könyvtártudományi irodalmat. Ilyen könyvtár elsősorban az OSzK, amely teljességre törekszik a könyvtártudományi irodalom beszerzésében. Az OMK is járát könyvtártudományi folyóiratokat, ezeket a módszertani osztály feldolgozza, és a Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatójának "Figyelőszolgálat" c. rovatában referálja. Ez a rovat kiindulásul szolgálhat azoknak a műszaki könyvtárosoknak, akik valamilyen könyvtártudományi problémára vonatkozó irodalomkutatót akarnak végezni.

Azok számára, akik egyáltalán nem vagy csak kevésbé ismerik a külföldi könyvtárügyi folyóiratokat, az OSzK és az OMK gyűjteménye alapján összeállítást készítettem a fontosabb folyóiratokról, mennél több országból és tárgykörből válogatva /csupán a bibliográfiai kiadványokat hagytam ki/. Az összeállításban a teljes címen kívül feltüntettem a megjelenési országot is, s azt az időpontot, amikortól a folyóirat az OSzK-ban vagy az OMK-ban megtalálható.

Végezetül megjegyzem, hogy a hazai és külföldi könyvtártudományi irodalom ismertetésének, propagálásának, felhasználásának módszereivel az OMK módszertani csoportjának az eddiginél talán intenzívebben kellene foglalkoznia. Annál is inkább, mert -ezt ismételten hangsúlyozzuk- az intézményes továbbképzésen kívül a műszaki könyvtárosok egyéni és önálló továbbképzésének nélkülözhetetlen eszköze a könyvtártudományi irodalom folyamatos, rendszeres tanulmányozása.

Külföldi könyvtártudományi folyóiratok válogatott jegyzéke.

ABCD, Archives, Bibliothèques, Collection, Documentation.

Franciaország; 1951-4 OSzK; 1951-2 OMK.

Accademie e Biblioteche d'Italia, Olaszország; 1951-OSzK.

American Documentation. USA, 1951-OSzK; 1956-OMK.

Aslib Proceedings. Anglia; 1951-OSzK.

Bibliotekar'. SzU; 1951-OSzK; 1950-OMK.

Bibliotekar. Jugoszlávia; 1956-OSzK.

Bibliotekaren. Dánia; 1955-OSzK.

Bibliotekarz. Lengyelország; 1951-OSzK; 1952-OMK.

Bibliothekar. NDK; 1951-OSzK; 1953-OMK.

Bücherei und Bildung. NSzK; 1950-OSzK.

Les Cahiers de la Documentation. Belgium; 1951-OSzK;

1949-OMK. /utolsó meglévő szám: 1953,9./

Calauza Bibliotecarului. Románia; 1951-OSzK.
 College and Research Libraries. USA; 1951-OSzK.
 Csistaliste. Bulgária; 1951-OSzK.
 Dokumentation. NDK; 1953-OSzK.
 DFW.Dokumentation-Fachbibliothek-Werksbücherei. NSzK;
 1957-OSzK.
 Harvard Library Bulletin. USA; 1951-OSzK.
 Journal of Cataloging and Classification. USA; 1951-OSzK.
 Journal of Documentation. Anglia; 1951-OSzK; 1954-OMK.
 Knihovnik /Knihovna/. Csehszlovákia; 1950-OSzK; 1953-OMK.
 Library Association Record. Anglia; 1951-OSzK.
 Library Bulletin. Anglia; 1951-OMK /hiányos/.
 Library of Congress Information Bulletin. USA; 1951-OSzK.
 Library Journal. USA; 1951-OSzK.
 Library Literature. USA; 1951-OSzK.
 Library Quarterly. USA; 1951-OSzK; 1954-OMK.
 Library Review. Anglia; 1951-OSzK.
 Library Science Abstracts. Anglia; 1951-OSzK; 1952., 1954-
 OMK.
 Library Trends. USA; 1953-OSzK.
 Libri. International Library Review. Dánia; 1950-OSzK;
 1956-OMK.
 Monthly Bulletin of Documentation and Terminology. UNESCO.
 Franciaország; 1956-OSzK.
 Nachrichten aus dem Bibliothekswesen der Deutschen Demokra-
 tischen Republik. NDK; 1955-OSzK.
 Nachrichten für Dokumentation. NSzK; 1957-OSzK.
 Nordisk Tidskrift for Bok-och Bibliotekvasen. Svédország;
 1951-OSzK.
 Revue de la Documentation. Hollandia; 1951-OSzK.
 Special Libraries. USA; 1951-OSzK; 1956-OMK.
 Tidskrift for Dokumentation. Svédország; 1951-OSzK; 1952-OMK.

Unesco Bulletin for Libraries. Franciaország; 1951-OSzK; 1951-OMK.

Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie /1953-ig Nachrichten für wissenschaftliche Bibliotheken/. NSzK; 1954-OSzK; 1954-OMK.

Zentralblatt für Bibliothekswesen. NDK; 1951-OSzK; 1951-OMK.

Györe Pál

- x - x - x - x -

A Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatóját ez évben is kiadjuk. Az 1956. évet lezáró jelen 5/6.szám után automatikusan meg fogjuk indítani az 1957.évi Tájékoztatók megküldését a tavalyi előfizetők részére. Azok a könyvtárak tehát, amelyek előfizetésükben változtatást kívánnak tenni /példányszám, cím, stb./ vagy az új előfizetők közöljék írásban ebbeli szándékukat.

Függetlenített műszaki könyvtárosok számára - az érvényben lévő 11-1-18/1954.Np.M. rendelet alapján - a jelentkezésektől függően az OMK a jövőben is képesítő vizsgákat rendez. Azok a műszaki könyvtárosok tehát, akik még nem tették le ezt a vizsgát, vagy újonnan kerültek ilyen munkakörbe, jelentkezzenek írásban erre a vizsgára. A legközelebbi vizsga időpontja: május. Anyaga -11 jegyzet- 20 Ft-os árban a módszertani csoportnál kapható

---oooOooo---